

Privacy, recht en informatica: het wetsontwerp-Gol

De Raad van State had blijkbaar meer aandacht en bezwaren tegen het eerste luik betreffende het affluisteren en bespieden dan tegen het hoofdstuk over de 'geautomatiseerde persoonsregistraties'. In vergelijking met het eerste ontwerp (hiermee wordt het ontwerp bedoeld dat op 2 juni 1983 werd goedgekeurd in de ministerraad) zijn er niet bepaald veel wijzigingen te signaleren. De eerder geformuleerde kritiek en bespreking blijft dan ook grotendeels behouden zodat naar de eerdere studies mag worden verwezen.¹

Hieronder wordt kort ingegaan op enkele vermeldenswaardige wijzigingen.

Een aantal definities werden in het ontwerp duidelijker en scherper gesteld terwijl ook de vele uitzonderingsregimes dan wel niet afgeschaft of zelfs maar verminderd zijn, maar wel nauwer omschreven werden of strikter gecontroleerd. Enkele voorbeelden ter illustratie.

Daar waar het eerste ontwerp niet van toepassing was op de gegevens waarvan de openbaarmaking door de betrokkenen geschiedt, wordt thans vereist dat 'de betrokkene de openbaarmaking verricht of doet verrichten', wat een intentionele daad veronderstelt.

Daar waar het 'Bestuur Veiligheid van de Staat' in het eerste ontwerp werd gecontroleerd door de 'Raad voor de persoonlijke levenssfeer', die enkel kon nagaan in hoeverre dit Bestuur gegevens opslaat die het kader van de 'opsporing van misdrijven tegen de interne en externe veiligheid van de Staat' te buiten gaan, wordt thans een voorafgaandelijke machtiging vereist van de Raad, die nauwkeurig aanduidt welke soort van gegevens het Bestuur kan opnemen in de geautomatiseerde persoonsregistraties.

Bij het verzamelen van de gegevens dient de datahouder een aantal kennisgevingen te verrichten aan de personen bij wie deze gegevens worden verzameld. Deze kan men rangschikken als een preventieve beschermmaatregel voor de burger.

Bij de uitzonderingen op deze verplichting vermeldde het eerste ontwerp 'het verzamelen van persoonsgegevens die niet bestemd zijn om aan derden te worden meegedeeld'. Van alle kanten werd deze uitzondering bekritiseerd en thans brengt het nieuwe ontwerp een engere uitzondering naar voren: 'het verzamelen, door nijverheids- of handelsinstellingen, van persoonsgegevens die niet bestemd zijn om aan derden te worden meegedeeld'. De uitzondering blijft dus behouden maar kan enkel worden ingeroepen voor 'nijverheids- of handelsondernemingen' daar waar vroeger elke particulier gegevens kon verzamelen zonder de aangever van de verzamelde gegevens de door de wet opgelegde inlichtingen te geven. Of deze wijziging werkelijk enig effect zal hebben is ten eerste te betwijfelen: niet alleen is de begripsomschrijving 'derde' nog steeds vaag en voor allerlei interpretatie (en misbruiken) vatbaar, maar daarenboven kan uit de tekst van de wet zelf niet worden afgeleid hoe de 'onderneming' moet worden omlijnd. De memorie van toelichting

en het advies van de Raad van State geven hierover geen nadere uitleg. Het begrip 'ondernemer' kan op verschillende wijzen worden geïnterpreteerd en de keuze van dit begrip laat vermoeden dat men van regeringszijde geen afbakening heeft willen maken naar de formele rechtspersoon toe. Het is dan ook meteen duidelijk dat ook hier de mogelijkheid bestaat om, via overkoepelende organisaties, databanken te voeden met gegevens waarvoor geen uitleg dient verstrekt te worden bij het verzamelen ervan. Een der zwaarste kritieken op het eerste ontwerp was het feit dat het strafregister in dit ontwerp niet alleen volledig gelegaliseerd werd maar daarenboven uitgebreid werd in vergelijking met de thans bestaande toestand. Het nieuwe ontwerp laat de reeds eerder gewraakte lijst van gegevens in het strafregister intact en heeft enkel de toegang tot dit strafregister strikter geregeld. Daar waar het eerste ontwerp voorzag dat geautomatiseerde persoonsregistraties, beheerd door natuurlijke personen dan wel privaat- of publiekrechtelijke rechtspersonen, doch alleen voor gegevens die strekken tot de beveiliging van het kredietwezen, de persoonsgegevens betreffende het strafregister konden opnemen mits voorafgaandelijke schriftelijke kennisgeving aan de betrokkene, wordt thans vereist dat deze 'natuurlijke personen dan wel privaat- of publiekrechtelijke personen' aangeduid moeten worden bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, na advies van de Raadgevende Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het koninklijk besluit dient tevens een beperkende opsomming vast te stellen van de soorten gegevens die opgenomen mogen worden, van de categorieën van personen die gemachtigd zijn deze gegevens langs geautomatiseerde weg te verwerken alsook het gebruik dat zij ervan mogen maken. En de memorie van toelichting geeft reeds aan welke rechtspersonen hiervan gebruik zullen kunnen maken: 'er kunnen niettemin afwijkingen op de verbodsbepalingen (...) worden toegekend voor het vrijwaren van de wettige belangen zoals de beveiliging van het kredietwezen of de goede werking van de verzekeringsmaatschappijen'.

Nieuw is ook dat de gegevens van het strafregister kunnen worden opgenomen in een geautomatiseerd bestand van een advocaat 'wanneer ze de bescherming van de belangen van zijn cliënten betreffen en op voorwaarde dat alleen de advocaat, zijn medewerkers en aangestelden alsmede zijn plaatsvervanger en zijn opvolger daartoe toegang hebben'.

Weze nog vermeld dat de rechter, naast de verbeurdverklaring van de gebruikte apparatuur ook 'de uitwissing' van bepaalde gegevens kan opleggen terwijl de rechtbank in een nieuw ontwerp ook een 'verbod kan uitspreken om gedurende ten hoogste twee jaar rechtstreeks of door een tussenpersoon, het beheer uit te oefenen van een geautomatiseerde persoonsregistratie'.

Daar waar in het eerste ontwerp de 'Raadgevende Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer' verzocht kon worden advies uit te

brenge door de 'Regering, de Procureurs-Generaal of de Hoven en Rechtbanken, kan dit eveneens worden gevraagd, in het nieuwe ontwerp, door de Kamers.

Uit wat voorafgaat blijkt duidelijk dat de essentie van het oude ontwerp volledig behouden bleef en dat de enkele wijzigingen enkel de 'institutionele' preventieve controle hebben uitgebreid door op bepaalde vlakken reglementerend op te treden, enerzijds via de Commissie, anderzijds via koninklijke besluiten in Ministerraad overlegd. Toen moest worden besloten, bij de bespreking van het eerste ontwerp, dat de globale evaluatie van het ontwerp betreffende de geautomatiseerde persoonsregistratie negatief uitviel, werden ter staving negen punten van kritiek geformuleerd, die grotendeels nog steeds van toepassing zijn op het thans voorliggende ontwerp. Het algemeen besluit blijft dan ook dat het van kracht worden van het wetsontwerp-Gol alleen maar nefast kan zijn.

Velen die begaan zijn met de problematiek van de privacy, en niet in het minst de tenoren van de verschillende politieke partijen die zich met privacy inlaten of hebben ingelaten, hebben het moeilijk met het ontwerp-Gol maar zijn blijkbaar het wachten en discussiëren beu geworden.

Tijdens het debat dat dit tijdschrift organiseerde op 17 maart 1983 te Gent werd door senator mevrouw L. HERMAN-MICHELSENS en professor H. VANDENBERGHE, die spraken voor respectievelijk P.V.V. en C.V.P., duidelijk gesteld dat er toch iets moest gebeuren en dat het ontwerp-Gol dan toch nog beter was dan helemaal geen wet. Het zou dan toch de 'minst slechte' oplossing zijn. Het gevaar is bovendien niet denkbeeldig dat het ontwerp-Gol, zij het dan met een wrang gevoel, door de regeringspartijen wordt aangenomen en wet wordt. De evolutie in 1984 laat dit echter niet zo direct vermpeden. Het moge trouwens wel vermeld worden dat het ontwerp enkel en alleen door GOL werd ondertekend terwijl een ontwerp dat uitgaat van de regering veelal de handtekening draagt van verschillende ministers. Ondertussen worden van dag tot dag meer en meer databanken opgericht en blijft elke controle uit. Het ziet er naar uit dat wordt geëvolueerd naar een toestand zoals deze met het Rijksregister, waarbij men heeft moeten ingrijpen ten einde een reeds lang bestaande toestand een wettelijke basis te geven. En meteen is het discussieveld enorm verengd.

Een wetgeving is dan ook meer dan noodzakelijk maar mag er niet toe leiden dat voor een gemaksooplossing wordt gekozen en het ontwerp-Gol zonder meer wordt aanvaard. En hiermee wordt niet bedoeld dat een voorgaand ontwerp dan maar wet zou moeten worden. De vraag stelt zich zelfs of het ganse concept van een alles regulerende strafwetgeving, waarop alle voorgaande ontwerpen en voorstellen waren gestuwd, niet moet worden verlaten voor een meer algemene principiële wetgeving waarvoor Yves POULLET pleit. Hij gaat er immers van uit dat de bescherming van de privacy minder een probleem is van de blote gegevens dan wel het pro-

bleem van het gebruik dat van deze gegevens wordt gemaakt: vreest men niet vóór alles dat men op basis van de verzamelde gegevens verrijnder tot discriminatie kan overgaan en dient dan ook niet voorzien te worden in een wetgeving die discriminatie onmogelijk maakt dan wel de gegevensverzameling?

Daarnaast stelt zich het probleem van de technische evolutie die, alle vrome wensen ten spijt, niet te volgen is met onze klassieke wetgeving. Het doel van een controlerende wetgeving moet dan ook voor alles gericht zijn op de 'machtscentra' van de informatie, en om deze onder controle te houden opteert POULLET voor een principiële gestelde wetgeving met een directe controle via de Kamers, de Rechterlijke Macht en de burger zelf, los van de uitvoerende macht.²

Wanneer men wil vermijden dat België straks een 'dataparadijs' wordt, dan moet onmiddellijk wet worden gemaakt van een aangepaste wetgeving. Men kan dan ook enkel hopen dat het ontwerp-Gol zo snel mogelijk wordt besproken (en afgewezen) in de Commissie van Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en dat de Parlementairen, of misschien wel de Regering, initiatieven nemen om een ernstig voorstel/ontwerp uit te werken. Een dergelijk initiatief is ook vandaag, politiek gezien, enkel te verwachten vanuit de oppositie ... De bal ligt dan ook in hun kamp.

Eén van de onverwachte aspecten bij de totstandkoming van de privacy-wetgeving zou wel eens de druk van de zakenwereld kunnen zijn. Het kan misschien merkwaardig lijken dat precies vanuit deze onverwachte hoek steun kan komen, maar dit wordt wel duidelijker wanneer men weet dat het binnenkort wel eens noodzakelijk zal worden voor België om het door de Raad van Europa op 18 januari 1981 opgestelde verdrag houdende de bescherming van personen ten aanzien van de automatische verwerking van persoonsgegevens te ratificeren, minstens een wetgeving te kunnen presenteren die tegemoetkomt aan de eerste eisen van het verdrag.

Eerder werd dit verdrag door België ondertekend op 7 mei 1982. Thans is het verdrag geratificeerd door vier staten en het wordt van kracht van zodra vijf staten hebben geratificeerd. Wetende dat reeds negen ondertekende staten een aangepaste wetgeving hebben kan een vijfde ratificatie niet lang meer uitblijven. Dit kan tot gevolg hebben dat de landen die het verdrag hebben geratificeerd kunnen weigeren nog persoonsgebonden grensoverschrijdend dataverkeer uit te wisselen met landen zonder aangepaste wetgeving: België. En dit blijkt een niet zeer aantrekkelijk vooruitzicht te zijn voor de Belgische zakenwereld. Het is trouwens om deze reden dat de Britse regering werk heeft gemaakt van de Data Protection Act van 12 juli 1984.³

Nu blijkt de Belgische bedrijfs wereld niet bepaald wakker te liggen van de implicaties van het ontwerp-Gol⁴ en het is zeker niet overdreven te stellen dat de ondernemingen gelukkig zullen zijn met het ont-

het wetsontwerp-gol ▼

werp zoals het thans voorligt: uit de ervaringen met de (strengere) in Frankrijk vigerende wetgeving blijkt immers dat de zakenwereld nauwelijks verontrust wordt.⁵

Het in mensenrechtenkringen zo gewaardeerde Verdrag van de Raad van Europa zou wel eens de dwingende aanzet kunnen zijn om het ontwerp-Gol zonder tijdverlies (zonder wijzigingen) wet te doen worden.

Als de bal in het kamp van de oppositie ligt, dan wordt het hoog tijd dat hij terug naar de regering wordt gespeeld. De zaak laten rusten betekent alleen maar dat voor GOL de dag steeds nadert waarop de wet er moet komen, al is het dan niet ter bescherming van de privacy maar wel om de concurrentiekracht van onze ondernemingen te beveiligen.

W. DEBEUCKELAERE

NOTEN ▼

1. BERLEUR, J. en POULLET, Y., 'Le droit à la vie privée selon le projet Gol', *J.T.*, 1982, 769-771;
2. DEBEUCKELAERE, W. en TEERLINCK, P., 'Privacy, Recht en Informatica: het wetsontwerp Gol' *Tegenspraak*, 1983, (40), 56-86;
3. IMBRECHTS, E., 'Gols Orwell-ei, of hoe een liberaal de privacy belaagt', *De Nieuwe Maand*, 1984, 302-311.
4. POULLET, Y., 'L'informatique menace-t-elle nos libertés?', *La télématique, Aspects techniques, juridiques et socio-politiques*, Gent, Story, 1984, (253), 191-208.
5. EDWARDS, C. en SAVAGE, N., *A guide to the Data Protection Act 1984*, Londen, Financial Training Publications, 1984, (159), 8.
6. X, 'Wetsontwerp betreffende de bescherming van het privé-leven: gevolgen voor de ondernemingen', *Mededelingen van het V.B.O.*, 1982, 2601-2604.
7. CHAMOUX, F., CHAMOUX, J.P. en DELAHAIE, H., 'De wet 'Informatieverwerking en Privacy' in de ondernemingen — vijf jaar ervaring in Frankrijk', *Computerrecht*, 1984, nr. 3, p. 15-29.